

Łódź, dnia 17 maja 2017r.

Prof. dr hab. inż. Jerzy Lewandowski
Wydział Organizacji i Zarządzania

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Dominiki Walec pt. „Critical Success Factors in Cluster Initiatives Management” napisanej pod kierunkiem naukowym dr hab. inż. Witolda Adamusa, profesora UJ

1. Formalna podstawia opracowania recenzji

Formalną podstawę opracowania recenzji stanowi Uchwała Rady Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego z dnia 5 kwietnia 2017 roku.

2. Ogólna charakterystyka zawartości rozprawy

Recenzowana rozprawa doktorska została przygotowana w języku angielskim. Składa się ze wstępu, 4. rozdziałów zawierających przegląd literatury, metodologię, zestawienie wyników badań, część poświęconą dyskusji otrzymanych wyników oraz konkluzję. Na końcu pracy zamieszczono spis tabel i wykresów oraz aneks obejmujący: wywiad z kwestionariuszem do badania głównego oraz 11 tabel.

Badany problem Doktorantka ujęła w sposób wszechstronny, co znajduje wyraz w strukturze opracowania. Zawiera ono niezbędne treści wymagane w rozprawach doktorskich. Recenzowana praca liczy 210 stron tekstu, wykazane jest w niej 286 aktualnych pozycji bibliograficznych, w tym aż **274 pozycje obcojęzyczne**.

W kontekście szerokiego wsparcia publicznego kierowanego do klastrów efektywne zarządzanie tymi inicjatywami klastrowymi stanowi niezwykle aktualny i istotny problem do rozwiązania. Zidentyfikowanie kluczowych czynników sukcesu (KCS) leżących u podstaw sukcesu zarządzania inicjatywami klastrowymi **stanowi istotny wkład Doktorantki zarówno w aspekcie naukowo-badawczym, jak i użytecznym.**

3. Zakres tematyczny, pytania badawcze, cel pracy i hipotezy

We Wstępie Doktorantka zaprezentowała problemy badawcze oraz cel główny rozprawy. Rozdział 1. zawiera przegląd literatury, opisuje pojęcie klastra, jego historyczną ewolucję, pozwala na bliższe zrozumienie pojęcia inicjatywy klastrowej i innych powiązanych z nią koncepcji i przybliża stan rozwoju inicjatyw klastrowych w Polsce i w Europie. W rozdziale drugim

Doktorantka zanalizowała definicję sukcesu inicjatywy klastrowej oraz przedstawiła istniejące koncepcje i modele zarządzania inicjatywami klastrowymi. Rozdział ten zawiera również przegląd kluczowych czynników sukcesu klastra w odniesieniu do dotychczas przeprowadzonych badań. W tej części pracy Autorka dokonała bardzo wnikliwej analizy kilkuset światowych publikacji, w wyniku której jednoznacznie zidentyfikowała spośród 258 czynników 5 kluczowych kategorii głównych sukcesu klastra i 20 ich subkategorii.

W rozdziale 3. przedstawiła metodologię badań, opisano wielokryterialne metody wspomagania decyzji; w tym metodę Analitycznego Procesu Hierarchicznego, charakterystykę grupy badawczej, strukturę wywiadu z kwestionariuszem i sposób gromadzenia danych. W tej części pracy Autorka jednoznacznie zdefiniowała na podstawie literatury wszystkie kryteria i subkryteria modelu AHP.

W rozdziale czwartym Doktorantka zaprezentowała wyniki badań, wyszczególniła priorytety czynników dla wszystkich badanych inicjatyw klastrowych oraz wyniki istotności czynników dla poszczególnych faz rozwoju inicjatyw; embrionalnej, dojrzałości i wzrostu różnych specjalności klastrów i lokalizacji geograficznych. Wywiady oparte o kwestionariusz AHP przeprowadziła wśród europejskich menedżerów klastrów reprezentujących 25 inicjatyw klastrowych, z czego do dalszych badań wzięła 19 klastrów zlokalizowanych w 10 krajach (Austrii, Danii, Francji, Niemczech, Węgrzech, Luksemburgu, Polsce, Słowenii, Szwecji, Szwajcarii). Wybrane inicjatywy klastrowe reprezentowały różne sektory gospodarki i stadia rozwoju. Grupa ekspertów biorących udział w badaniu obejmowała wiodących ekspertów w dziedzinie zarządzania klastrami. Rozdział zawiera również syntezę uzyskanych wyników i ich porównanie z wynikami wcześniejszych badań prezentowanymi w literaturze na temat klastrów. Zawarta w podsumowaniu synteza wyników pozwoliła udzielić odpowiedzi na postawione pytania badawcze i zaproponować obszary wymagające dalszych badań.

Doktorantka w swojej rozprawie sformułowała pięć ogólnych pytań badawczych z odpowiednim uszczegółowieniem.

1. Jak zdefiniować sukces inicjatyw klastrowych? Jakie cele powinny zostać osiągnięte przez inicjatywy klastrowe? Co należy rozumieć pod pojęciem sukcesu zarządzania inicjatywą klastrową?
2. W jaki sposób można osiągnąć sukces w zarządzaniu inicjatywą klastrową? Jakie są kluczowe czynniki sukcesu zarządzania inicjatywami klastrowymi?
3. Jakie czynniki wpływają na sukces zarządzania inicjatywą klastrową w różnych stadiach jej dojrzałości? Czy kluczowe czynniki zarządzania inicjatywą klastrową ewoluują w zależności od stadium rozwoju inicjatywy?

4. Czy kluczowe czynniki sukcesu zarządzania inicjatywą klastrową są wspólne/tożsame dla wszystkich sektorów/specjalności inicjatyw klastrowych czy też ulegają zmianie w zależności od specyfiki danej branży? Czy specjalizacja klastra wpływa na priorytetyzację/ istotność poszczególnych czynników dla sukcesu zarządzania inicjatywami klastrowymi?
5. Czy położenie geograficzne wywiera istotny wpływ na określenie kluczowych czynników sukcesu zarządzania inicjatywami klastrowymi? Czy istotność czynników ulega zmianie w zależności od lokalizacji? Czy kluczowe czynniki zarządzania mają podobne znaczenie dla rozwoju polskich i europejskich inicjatyw?

Wszystkie pytania badawcze zostały sformułowane prawidłowo i ściśle nawiązują do tematu pracy. Doktorantka w sposób szczegółowy i dokładny odpowiedziała w poszczególnych rozdziałach swojej pracy na wyżej postawione pytania.

Tak postawione problemy badawcze określiły cele badawcze – główny i pięć celów szczegółowych:

Celem głównym rozprawy było „zidentyfikowanie kluczowych czynników sukcesu zarządzania inicjatywami klastrowymi oraz określenie na ich podstawie optymalnego modelu zarządzania”.

Realizacja celu głównego, zdaniem Doktorantki, wymagała określenia pięciu celów szczegółowych.

1. Wzbogacenie wiedzy na temat praktyk i działań związanych z zarządzaniem inicjatywami klastrowymi.
2. Określenie czynników determinujących sukces zarządzania inicjatywami klastrowymi
3. Zbadanie istotności czynników leżących u podstaw sukcesu zarządzania inicjatywami klastrowymi i zidentyfikowanie kluczowych czynników sukcesu.
4. Określenie priorytetów kluczowych czynników sukcesu w odniesieniu do danej specjalizacji inicjatywy klastra, etapu rozwoju i lokalizacji geograficznej.
5. Analiza możliwości wykorzystania KCS do opracowania modelu zarządzania inicjatywami klastrowymi.

Szczegółowa lektura rozprawy upoważnia mnie do następujących stwierdzeń:

- cel główny sformułowano poprawnie, wyraźnie wyznaczając w nim kierunek badań,
- cele cząstkowe również sformułowano poprawnie - dobrze wpisują się one w cel główny,
- cel główny i cele cząstkowe są logiczne i adekwatne do przyjętego zakresu badawczego rozprawy.

Doktorantka postawiła jedną hipotezę główną H0 – „Oszacowanie kluczowych czynników sukcesu zarządzania inicjatywami klastrowymi pozwala na określenie optymalnego modelu zarządzania inicjatywami klastrowymi”.

W oparciu o główną hipotezę Doktorantka sformułowała pięć hipotez szczegółowych.

H1: Metoda AHP umożliwia określanie priorytetów czynników sukcesu zarządzania klastrami w klastrze i definiowanie kluczowych czynników sukcesu

H2: Cykl życia inicjatywy klastrowej i jej etap rozwoju wpływają na znaczenie czynników sukcesu zarządzania inicjatywami klastrowymi

H3: Specjalizacja klastrów wpływa na priorytetyzację kluczowych czynników sukcesu w zarządzaniu klastrami.

H4: Kluczowe czynniki sukcesu zarządzanie inicjatywą klastrową są uniwersalne dla wszystkich inicjatyw klastrowych, niezależnie od ich położenia geograficznego.

H5: Podstawowa technika analizy, oparta na czynnikach krytycznych czynników sukcesu, tworzy podstawę do wyboru optymalnego modelu zarządzania inicjatywami klastrowymi.

Uważam że w kontekście problemu badawczego i celów rozprawy wszystkie hipotezy zostały postawione prawidłowo i pozytywnie zweryfikowane.

Zarówno problemy, cele jak i hipotezy są ze sobą logicznie powiązane i wyraźnie określają kierunek i zakres badań, a ich empiryczna weryfikacja umożliwiła Doktorantce realizację założonych celów badawczych.

4. Uwagi krytyczne

Drobne uwagi redakcyjne przekazałem bezpośrednio Doktorantce.

5. Końcowa ocena pracy

Przedstawiona mi do recenzji rozprawa Pani mgr Dominiki Walec pt.: **Critical Success Factors in Cluster Initiatives Management** wnosi nowe wartości do wiedzy w dziedzinie „**nauk ekonomicznych**”, w dyscyplinie „**nauki o zarządzaniu**”. Rozprawa ma właściwy układ, w logiczny sposób analizowane są wyniki badań, przy wykorzystaniu metod jakościowych i ilościowych, rozszerzające i dopełniające wcześniejszą wiedzę. Doktorantka wykazała się przy tym bardzo dobrą znajomością teorii w dziedzinie nauk o zarządzaniu i wysokimi kompetencjami w badanej przez nią dziedzinie. Bibliografia obejmuje bardzo wiele, bo aż 286 współczesnych pozycji literatury świadczących o dużym odczycaniu Autorki. Należy tu podkreślić, że źródła zostały dobrane z umiarem, trafnie i zostały w pełni wykorzystane w tekście. Autorka wnikliwie i starannie przeprowadziła badania

eksperyckie przy pomocy specjalnie skonstruowanego obszernego wywiadu z kwestionariuszem, wykorzystującego wielkokryterialne metody wspomagania decyzji. Uzyskane z przeprowadzonych badań wyniki posiadają zarówno dużą wartość poznawczą jak i wartość utylitarną dla osób podejmujących decyzje strategiczne w zarządzaniu inicjatywami klastrowymi.

Autorka zrealizowała cele pracy, w pełni odpowiedziała na pytania badawcze i pozytywnie zweryfikowała postawione hipotezy badawcze. W pracy spełniono również wymagania formalne takie jak: prawidłowe powoływanie się na źródła, odnośniki, uporządkowany spis wykorzystywanych prac.

Oceniana rozprawa wnosi nowe wartości w nauki o zarządzaniu. Uzyskane wyniki badań stanowią istotny wkład dla zwiększenia efektywności zarządzania inicjatywami klastrowymi i wsparcie procesów rozwoju klastra. Są one w szczególności adresowane do podmiotów zainteresowanych tworzeniem inicjatyw klastrowych, menedżerów odpowiedzialnych za zarządzanie inicjatywami oraz pozostałych interesariuszy klastrów. Sądzę, że zawarte w rozprawie wyniki powinny zostać udostępnione badanym klastrom oraz innym interesariuszom, po nieznacznym przeredagowaniu, w postaci artykułów naukowych.

6. Główne osiągnięcia naukowo-badawcze Doktorantki

Doktorantka podjęła się rozwiązać problem dotyczący *Kluczowych czynników sukcesu w zarządzaniu inicjatywami klastrowymi*. Chciałbym nadmienić, że obszar naukowo-badawczy będący przedmiotem rozważań Doktorantki mieści się w dyscyplinie naukowej „Nauki o zarządzaniu”.

Osiągnięcia naukowo-badawcze Doktorantki.

1. Podjęty problem; w kontekście szerokiego wsparcia publicznego kierowanego do klastrów, efektywne zarządzanie tymi inicjatywami klastrowymi stanowi obecnie i w przyszłości niezwykle aktualny i istotny problem do rozważania.
2. Rozprawa ma charakter pionierski. W literaturze występują nieliczne prace poświęcone badaniom procesów zarządzania inicjatywami klastrowymi i czynnikom determinujących ich sukces. Nowatorskie podejście Autorki dotyczy w szczególności przeprowadzenia analizy czynników sukcesu zarządzania uwzględniających różnice w poziomie rozwoju i specjalizacji poszczególnych inicjatyw klastrowych, jak też ich lokalizacji geograficznej.
3. Na wyróżnienie zasługuje również zastosowanie metody AHP do badania ważności czynników zarządzania inicjatywami klastrowymi. Pomimo, iż metoda ta była już stosowana przy porównywaniu istotności czynników sukcesu, to jednak dotychczas nie była wykorzystywana przez badaczy zajmujących się tematyką klastrów i inicjatyw klastrowych.

4. Opracowanie na podstawie literatury autorskiego katalogu kryteriów do badań nad skutecznością zarządzania inicjatywami klastrowymi stanowi istotny element opracowania. Na uznanie zasługuje niezwykle wnikliwie przeprowadzona analiza czynników sukcesu występujących w literaturze oraz budowa modelu AHP. Znacząca liczba (258) czynników zidentyfikowanych w literaturze światowej zostało pogrupowanych w 20 klastrow (grup czynników), które następnie zostały zaklasyfikowane do pięciu kategorii głównych. Zidentyfikowane w ten sposób czynniki stworzyły kategorie i subkategorie drzewa decyzyjnego AHP.
5. Na podkreślenie zasługuje również dobór próby badawczej. Doktorantce udało się nie tylko zaangażować koordynatorów poszczególnych inicjatyw klastrowych czyli osoby bezpośrednio zaangażowane w procesy zarządzania, ale także włączyć w grono ekspertów wybitnych przedstawicieli środowiska klastrowego w Europie w tym 4 laureatów nagrody Europejskiego Koordynatora Klastra przyznawanej raz na 2 lata przez Europejskie Obserwatorium Klastrow i Komisję Europejską, a także dyrektora Europejskiego Obserwatorium Klastrow. Ponadto znacząca część inicjatyw reprezentowanych w grupie objętej badaniami posiadała „Brązowe”, „Srebrne” lub „Złote” odznaki jakości zarządzania Europejskiego Sekretariatu Analiz Klastrowych (ESCA). Pokreślić należy również międzynarodowy aspekt badań. W grupie badawczej znaleźli się przedstawiciele 10 europejskich krajów (Austrii, Danii, Francji, Niemiec, Węgier, Luksemburga, Polski, Słowenii, Szwecji i Szwajcarii).
6. Ważne jest również opracowanie rekomendacji dla przyszłych badań w obszarze *Kluczowych czynników sukcesu w zarządzaniu inicjatywami klastrowymi*.

7. Wniosek końcowy

Na podstawie dokonanej oceny stwierdzam, że Doktorantka wybrała ważny i aktualny problem badawczy, przedstawiła interesujący obszar empiryczny, spełnia ustawowe kryteria wymagane od rozprawy doktorskiej, określone w art. 13, ust.1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o tytule i stopniach naukowych oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2005, Nr 65, poz.595 z późn. zm.).

Jestem przekonany, że rozprawa może stanowić podstawę do przyznania Kandydatce stopnia naukowego doktora. Wnoszę zatem o jej przyjęcie i dopuszczenie Pani mgr Dominiki Walec do publicznej obrony.

Ze względu na wyżej wymienione osiągnięcia naukowo-badawcze Doktorantki stawiam wniosek o wyróżnienie Jej rozprawy.

